

Maatschappelijke kosten en baten dienstverlening van Pantar

Amsterdam, oktober 2016
In opdracht van Pantar

Maatschappelijke kosten en baten dienstverlening van Pantar

Lennart Kroon
Lucy Kok
Daan in 't Veld

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2016-66

ISBN 978-90-6733-827-1

Copyright © 2016 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

Samenvatting

Met de invoering van de Participatiewet staat de bestaande bedrijfsvoering van sociale werkbedrijven (SW-bedrijven) onder druk. Deze rapportage beschrijft de kosten en baten van de dienstverlening die SW-bedrijf Pantar verricht. De analyse vergelijkt zes toekomstscenario's waarin Pantar op verschillende manieren de uitstroom van arbeidsgehandicapten opvangt.

Aanleiding en onderzoeksvraag

Met de komst van de Participatiewet, per 1 januari 2015, komt er een einde aan de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). De instroom in de Wsw is stopgezet en het aantal werknemers van sociale werkbedrijven neemt geleidelijk af. Hiermee vindt een grote verschuiving van lasten plaats van de Rijksoverheid naar de gemeenten. SW-bedrijven moeten hun bestaande bedrijfsvoering aanpassen aan de Participatiewet om in de toekomst nog te kunnen bestaan. Pantar, uitvoerder van de Wsw in de regio Amsterdam en Diemen, heeft een zestal toekomstscenario's geschetst. Deze scenario's verschillen in de wijze waarop de afname van het aantal Wsw'ers door Pantar wordt opgevangen. Pantar heeft SEO gevraagd om de maatschappelijke kosten en baten te berekenen voor deze zes scenario's.

De kosten-batenanalyse laat zien wat de welvaartseffecten zijn van de dienstverlening van Pantar in verschillende scenario's. Daarbij is geabstraheerd van de mogelijkheid dat andere partijen deze werkzaamheden overnemen. Daardoor geeft de analyse inzicht in de kosten en baten van het aan het werk helpen van arbeidsgehandicapten, los van wie dit doet. Deze kosten-batenanalyse is dus niet zozeer een analyse van Pantar zelf, maar van de dienstverlening die Pantar verricht.

Methode en uitgangspunten

Een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) is een hulpmiddel dat wordt gebruikt voor de onderbouwing van beleidskeuzes. Een MKBA brengt vanuit het perspectief van de totale maatschappij de voor- en nadelen van een beleidsmaatregel kwantitatief in beeld. Deze beleidsmaatregel wordt vergeleken met een nulalternatief. Het nulalternatief is in deze studie een scenario waarin is aangenomen dat de Participatiewet niet is ingevoerd. In dit scenario vindt geen afbouw van de Wsw plaats. Tabel S.1 geeft een overzicht van de uitgangspunten van de zes onderzochte scenario's.

Tabel S.1 Toekomstscenario's voor Pantar lopen sterk uiteen

	Wsw'ers	Nieuwe instroom Participatiewet	Trajecten
Scenario 1 – "Liquidatie"	Salaris van gemeente, geen werk	Geen werk	nee
Scenario 2 – "Uitbloei"	Betaald werk bij Pantar	Geen werk	nee
Scenario 3a – "LKS"	Betaald werk bij Pantar	'lichtere' groep arbeidsgehandicapten (gemiddelde loonwaarde van 50%) aan het werk	nee
Scenario 3b – "Nieuw Beschut"	Betaald werk bij Pantar	'zwaardere' groep arbeidsgehandicapten (gemiddelde loonwaarde van 30%) aan het werk	nee
Scenario 3c – "Trajecten"	Betaald werk bij Pantar	Geen werk	ja
Scenario 3d – "Mix"	Betaald werk bij Pantar	Zowel 'lichtere' als 'zwaardere' arbeidsgehandicapten aan het werk	ja

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Kosten en baten scenario's

De resultaten zijn weergegeven in tabel S.2; ze worden hieronder per scenario toegelicht.

Tabel S.2 Uitkomst kosten- batenanalyse voor scenario's 1, 2, 3a, 3b, 3c en 3d

(x €1 mln.)	Productie-waarde	Bedrijfs-kosten Pantar	Kwaliteit van leven	Kosten criminaliteit	Schulden	Totaal
Scenario 1 – "Liquidatie"	-138,4	153,0	-77,3/-38,7	-3,5	-0,2	-66,4/-27,8
Scenario 2 – "Uitbloei"	-34,2	21,3	-13,4/-6,7	-3,5	-0,2	-30,0/-23,3
Scenario 3a – "LKS"	-11,2	9,9	-4,9/-2,4	-1,3	-0,1	-7,5/-5,1
Scenario 3b – "Nieuw Beschut"	-33,5	14,1	-8,6/-4,3	-2,3	-0,1	-30,3/-26,0
Scenario 3c – "Trajecten"	-26,8	17,4	-13,4/-6,7	-3,5	-0,2	-26,5/-19,8
Scenario 3d – "Mix"	-14,9	12,5	-4,7/-2,4	-1,2	-0,1	-8,4/-6,1

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (–) en baten (+) in miljoenen euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

Scenario 1 – "Liquidatie"

Scenario 1 gaat uit van een faillissement van Pantar per 31 december 2015. Daardoor verliezen alle Wsw'ers die bij Pantar werken per 1 januari 2016 hun baan. Daarmee valt aan de ene kant alle door Wsw'ers gegenereerde toegevoegde waarde weg, die in het nulscenario wel gegeneerd wordt. Aan de andere kant worden de kosten bespaard die Pantar maakt om arbeidsgehandicapten te begeleiden (kosten werkeenheden, overhead en salaris stichtingspersoneel). Lopende contracten met arbeidsgehandicapten worden door de gemeente voortgezet. Het verlies van werk leidt tot een lagere kwaliteit van leven voor de doelgroep. Daarnaast nemen de kosten van criminaliteit toe. Ten slotte verhoogt het wegvallen van werk de kans op schulden. In totaal zijn de maatschappelijke kosten van het faillissement van Pantar € 27,8 miljoen tot € 66,4 miljoen. Met andere woorden: de dienstverlening van Pantar levert per saldo een maatschappelijk rendement op van 18 tot 43 procent.

Scenario 2 – “Uitbloei”

Pantar blijft in scenario 2 bestaan waardoor Wsw'ers hun baan behouden maar de uitstroom van Wsw'ers niet wordt vervangen door nieuwe instroom. Dit scenario omschrijft de langzame afbouw van Pantar. Door deze afbouw neemt de productie van Pantar ook geleidelijk af, terwijl deze in het nulscenario constant is. Hiermee gepaard gaan besparingen op bedrijfskosten. De ‘oude’ Wsw'ers blijven in scenario 2 echter wel aan het werk. Het totale verlies in kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten is daarom minder. Met name hierdoor is het “uitbloei”-scenario voor de gehele maatschappij gunstiger dan het “liquidatie”-scenario.

Scenario 3 – Nieuwe dienstverlening

In scenario 3 wordt de uitstroom van Wsw'ers deels gecompenseerd door nieuwe dienstverlening. Het gaat om werk voor nieuwe instroom van arbeidsgehandicapten en om ontwikkelingstrajecten voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Indien werk wordt geboden aan relatief productieve arbeidsgehandicapten, levert dit de grootste maatschappelijke baten op (scenario “LKS” en “Mix”). Het bieden van werk aan mensen met meer beperkingen (scenario “Nieuw beschut”) levert geen maatschappelijke baten op ten opzichte van het uitbloeiszenario. Aan de ene kant zijn deze arbeidskrachten qua salaris goedkoper, aan de andere kant zijn zij ook minder productief en hebben ze meer begeleiding nodig. Het bieden van ontwikkelingstrajecten (scenario “Trajecten”) levert ook weinig maatschappelijke baten op ten opzichte van het uitbloeiszenario. Er komen niet meer arbeidsgehandicapten aan het werk. Wel wordt de infrastructuur van Pantar beter benut.

Waar komen de kosten terecht?

Ook van belang is bij welke partijen de kosten en baten terecht komen. Een deel van de kosten en baten zijn ‘herverdelingen’. Voor sommige partijen zijn dit kosten terwijl hetzelfde bedrag voor een andere partij een baat is. Per saldo zijn deze posten in een MKBA dus nul. Dit geldt voor subsidies, lonen, uitkeringen en belastingen. Tabel S.3 geeft een overzicht van de uitkomsten van de scenario's per groep.

Tabel S.3 Uitkomst kosten- batenanalyse voor scenario's 1, 2, 3a, 3b, 3c en 3d

(x €1 mln.)	Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Scenario 1 – “Liquidatie”	-64,0/-32,0	-49,9/-43,2	0,0	8,8	42,4	-3,7	-66,4/-27,8
Scenario 2 – “Uitbloei”	0,0	-49,9/-43,2	0,0	-18,7	42,4	-3,7	-30,0/-23,3
Scenario 3a – “LKS”	0,0	-23,7/-21,3	0,0	-36,5	54,0	-1,4	-7,5/-5,1
Scenario 3b – “Nieuw Beschut”	0,0	-33,6/-29,4	0,0	-40,0	45,8	-2,4	-30,3/-26,0
Scenario 3c – “Trajecten”	0,0	-49,9/-43,2	0,0	-15,2	42,4	-3,7	-26,5/-19,8
Scenario 3d – “Mix”	0,0	-21,9/-19,5	0,0	-38,1	52,8	-1,3	-8,4/-6,1

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (–) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

Wsw'ers

In het geval van liquidatie van Pantar verliezen alle Wsw'ers hun werk. De gemeente blijft weliswaar hun salaris doorbetalen maar het wegvallen van werk betekent een verlies in de kwaliteit van leven. In alle andere scenario's blijven de oude Wsw'ers werken bij Pantar. Ten opzichte van het nulscenario verandert er dus voor Wsw'ers niets.

Nieuwe instroom

De 'nieuwe' doelgroep heeft in het "Liquidatie"-, "Uitbloei"- en "Trajecten"-scenario geen werk. Dit resulteert in een lager inkomen en een lagere kwaliteit van leven. In het "LKS"-scenario komen relatief 'lichtere' arbeidsgehandicapten aan het werk. De kosten voor de nieuwe doelgroep zijn daarom lager, vergeleken met het "Liquidatie"-, "Uitbloei"- en "Trajecten"-scenario. In het "Nieuw Beschut"-scenario komen relatief 'zwaardere' arbeidsgehandicapten aan het werk. Qua aantal zijn dit er minder dan in het "LKS"-scenario. De kosten voor de nieuwe doelgroep zijn daarom hoger dan in het "LKS"-scenario. In het "Mix"-scenario komt het grootste aantal arbeidsgehandicapten aan het werk en zijn de kosten voor de nieuwe doelgroep relatief het laagst.

Pantar/Gemeente Amsterdam

De gemeente vult het negatief SW subsidieresultaat van Pantar aan. Daarnaast is aangenomen dat ook het operationeel resultaat van Pantar ten gunste of ten laste van de gemeente komt. Daarmee komt de balans van Pantar in alle gevallen op nul uit. Het aan het werk helpen van arbeidsgehandicapten is financieel niet rendabel. De kosten hiervan komen grotendeels terecht bij de gemeente. In het geval van liquidatie van Pantar betekent dit een besparing voor de gemeente, ten opzichte van het nulscenario. Voor het "LKS"-, "Nieuw Beschut"- en "Mix"-scenario zijn de kosten voor de gemeente dan ook het hoogst (respectievelijk € 36,5 mln., € 40,0 mln. en € 38,1 mln.). In deze scenario's zijn immers in vergelijking tot de andere scenario's, relatief veel arbeidsgehandicapten aan het werk.

Rijksoverheid

De Rijksoverheid bespaart in alle scenario's geld. Dit komt doordat zij de bijdrage aan de SW terugschroeft. Het wegvallen van werk heeft ook kosten voor de Rijksoverheid tot gevolg, in de vorm van hogere uitkeringslasten en lagere belastinginkomsten. Hierdoor zijn de baten van de Rijksoverheid hoger in de scenario's waarin de meeste mensen aan het werk komen of blijven ("LKS"-, "Nieuw Beschut"- en "Mix"-scenario).

Overige maatschappij

De kosten van criminaliteit en schulden komen terecht bij de overige maatschappij. Deze kosten hangen samen met het aantal arbeidsgehandicapten uit de nieuwe doelgroep dat aan het werk is. In "liquidatie"-, "uitbloei"- en "traject"-scenario zijn deze kosten het hoogst en in het "mix"-scenario het laagst.

Conclusie

Vanuit het oogpunt van de gemeente is liquidatie van Pantar financieel het meest gunstig. In dat scenario dragen de arbeidsgehandicapten echter alle kosten door het wegvallen van werk. De kosten voor de totale maatschappij zijn in dit scenario het hoogst.

Voor de maatschappij in het geheel zijn het “LKS”- en het “Mix”-scenario het meest gunstig. Dit komt met name doordat in deze scenario's relatief de meeste arbeidsgehandicapten aan het werk zijn. Daarnaast is het verlies in productie ten opzichte van de kostenbesparingen van Pantar (kosten werkeenheden, overhead en salaris stichtingspersoneel), relatief laag in deze scenario's.

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
Inhoudsopgave	i
1 Inleiding	1
2 De toekomst van Pantar	3
2.1 Nulscenario: Geen Participatiewet	3
2.2 Scenario 1 – “Liquidatie”	6
2.3 Scenario 2 – “Uitbloei”	7
2.4 Scenario 3a – “Instroom LKS”	11
2.5 Scenario 3b – “Nieuw Beschut”	12
2.6 Scenario 3c – “Trajecten”	14
2.7 Scenario 3d – “Mix”	15
3 Effecten gesubsidieerd werk	17
3.1 Effect werk op kwaliteit van leven	17
3.2 Effect werk op criminaliteit	19
3.3 Effect werk op schulden	20
4 Kosten en baten Pantar	21
4.1 Kosten en baten scenario 1 – “Liquidatie”	21
4.2 Kosten en baten scenario 2 – “Uitbloei”	22
4.3 Kosten en baten scenario 3a – “LKS”	23
4.4 Kosten en baten scenario 3b – “Nieuw Beschut”	25
4.5 Kosten en baten scenario 3c – “Trajecten”	26
4.6 Kosten en baten scenario 3d – “Mix”	27
5 Gevoeligheidsanalyse	29
Literatuur	31

1 Inleiding

Welke rol is in de toekomst weggelegd voor sociale werkbedrijf bedrijf Pantar? Om hier inzicht in te geven heeft Pantar zes scenario's ontwikkeld. In dit rapport worden de maatschappelijke kosten en baten berekend van deze zes scenario's.

Met de komst van de Participatiewet, per 1 januari 2015, komt er een einde aan de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). De instroom in de Wsw is stopgezet en het huidige werknemersbestand van sociale werkbedrijven stroomt geleidelijk leeg. De introductie van de Participatiewet brengt dus onzekerheid voor de toekomst van SW-bedrijven met zich mee. Zij zullen hun bestaande bedrijfsvoering moeten aanpassen aan de Participatiewet om in de toekomst ook nog deel uit te kunnen maken van het sociale domein.

Pantar is uitvoerder van de SW in de regio Amsterdam en Diemen. In deze hoedanigheid begeleidt zij arbeidsgehandicapten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt naar werk. Pantar heeft een zestal toekomstscenario's geschetst. Deze scenario's verschillen in de wijze waarop de leegloop van de SW wordt opgevangen. In dit rapport zijn voor deze scenario's de kosten en baten voor de maatschappij berekend.

Dit rapport bestaat uit vier onderdelen.

1. Een overzicht van de door Pantar ontwikkelde scenario's, alsmede het nulscenario, in hoofdstuk 2;
2. Literatuurstudie naar de effecten van werk op de kwaliteit van leven en criminaliteit. Het resultaat van deze studie staat in hoofdstuk 3;
3. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse in hoofdstuk 4. Deze analyse laat het effect op de welvaart zien van de door Pantar onderscheiden toekomstscenario's.
4. Een 'gevoeligheidsanalyse' waarin de kosten en baten met andere veronderstellingen zijn berekend, in hoofdstuk 5.

2 De toekomst van Pantar

Door de komst van de Participatiewet is de toekomst van SW-bedrijf Pantar onzeker. Dit hoofdstuk presenteert zes toekomstscenario's voor de rol van Pantar in het sociale domein.

De scenario's gaan uit van een tijdsframe van vijf jaar, ultimo 2015 tot en met ultimo 2020. Aangenomen is dat in deze periode de uitstroom uit de sociale werkvoorziening (SW) gelijk is aan de nieuwe instroom in de Participatiewet. Er is dus geen wijziging in het totaal aantal arbeidsgehandicapten op de markt. Het aantal Wsw'ers en aantal personen in de Participatiewet zijn in fulltime equivalent (FTE) of standaard eenheid (SE) vermeld.¹ Hierbij is aangenomen dat een FTE en een SE zich voor Pantar in een verhouding 1:1 verhouden.

Overige partijen in de regio Groot-Amsterdam die arbeidsgehandicapten begeleiden naar en bij werk zijn buiten beschouwing gelaten. De analyse geeft hierdoor inzicht in de kosten en baten van het aan het werk helpen van arbeidsgehandicapten. Deze kosten-batenanalyse is dus niet zozeer een analyse van Pantar zelf, maar van de dienstverlening die Pantar verricht.

De scenario's zijn opgesteld door Pantar en gecontroleerd door een externe partij (EY). De scenario's bevatten aannames over de nieuwe instroom, de productiewaarde, de kosten en de subsidiestromen. Voor de kosten-batenanalyse zijn een aantal veronderstellingen gehanteerd. Aangenomen is dat de arbeidsmarkt voor ongesubsidieerde arbeid op lange termijn in evenwicht is. Dit heeft tot gevolg dat mensen die hun werk verliezen, op termijn nieuw werk vinden. Het stichtingspersoneel van Pantar is echter relatief oud. Waarschijnlijk zal daarom zeker een deel van het personeel geen nieuw werk vinden en een werkloosheidsuitkering ontvangen. Het effect hiervan op de uitkomst van de MKBA is echter zeer klein en daarom buiten beschouwing gelaten. Verder is er gerekend met een loonbelastingtarief van 20 procent en is een discontovoet van 3 procent gebruikt. Ten slotte is aangenomen dat 43 procent van de door Pantar gerealiseerde productie door de gemeente wordt afgenomen en 57 procent door private partijen. Zie Bijlage A voor een overzicht van de gebruikte parameters en aannames.

2.1 Nulscenario: Geen Participatiewet

Alle door Pantar ontwikkelde scenario's worden vergeleken met hetzelfde nulscenario. Op deze manier kan er een goede vergelijking gemaakt worden tussen de verschillende scenario's. Het nulscenario gaat uit van een situatie waarin de Participatiewet niet ingevoerd is. In feite is het dus een continuering van de uitgangssituatie ultimo 2014. Voor deze analyse zijn echter cijfers van Pantar ultimo 2015 gebruikt. Dit betekent ook dat de groep arbeidsgehandicapten die onder de Participatiewet valt en in 2015 al in het bestand van Pantar zit, wel wordt meegenomen in het nulscenario. Deze groep wordt in dit scenario afgebouwd en vervangen door 'oude' Wsw'ers, zodat het totaal aantal arbeidsgehandicapten, de loonkosten en de subsidies constant blijven.

¹ De standaard eenheid komt overeen met een arbeidsplaats van 36 uur voor een werknemer die is ingedeeld in de arbeidshandicapcategorie matig

De uitgangspositie van Pantar is hetzelfde in alle scenario's. Ultimo 2015 heeft Pantar 2664 Wsw SE-FTE en 164 FTE met loonkostensubsidie (LKS) onder contract. De LKS'ers hebben een ander salaris dan de Wsw'ers. In het nulscenario wordt ervan uitgegaan dat de salariskosten gelijk blijven.

Tabel 2.1 Doelgroep onder contract bij Pantar in het nulscenario

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal oude Wsw'ers (FTE-SE)	2.664	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
Aantal nieuwe Wsw'ers (FTE-SE)	0	197	399	517	627	740
Aantal LKS'ers (SE)	164	82	0	0	0	0
Totaal aantal	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Tabel 2.1 geeft een overzicht van de arbeidsgehandicapten werkend bij Pantar. Er vindt uitstroom uit de SW plaats. Dit wordt veroorzaakt door pensionering, ontslag, langdurige ziekte, vrijwillige contractontbinding, uitstroom naar regulier werk en sterfte. In alle scenario's is aangenomen dat het aantal arbeidsgehandicapten op de markt constant is. De uitstroom is dus gelijk aan de instroom. In scenario's 1 tot en met 3d vallen de nieuw ingestroomde arbeidsgehandicapten onder de Participatiewet. Het nulscenario gaat ervan uit dat er geen Participatiewet is. De nieuwe instroom arbeidsgehandicapten zijn in het nulscenario dus Wsw'ers. De LKS'ers die Pantar in 2015 onder contract heeft staan, stromen in het nulscenario voor 50 procent uit in 2016 en 50 procent in 2017. Ultimo 2017 zijn alle bestaande Participatiewet contracten dus afgelopen.

Tabel 2.2 Totale loonkosten arbeidsgehandicapten blijven gelijk

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Loonkosten oude Wsw'ers	73,5	68,5	65,2	62,0	58,9	55,7
Loonkosten nieuwe Wsw'ers	0,0	7,5	13,2	16,4	19,5	22,7
Loonkosten LKS'ers	4,8	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal loonkosten	78,4	78,4	78,4	78,4	78,4	78,4

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Tabel 2.2 geeft een overzicht van de loonkosten in het nulscenario. Er is voor gekozen om de loonkosten van de arbeidsgehandicapten onder contract bij Pantar constant te houden.

Tabel 2.3 Totale subsidies ontvangen door Pantar blijven gelijk

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie SW	69,9	70,7	71,6	71,6	71,6	71,6
Subsidie LKS	1,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal subsidies	71,6	71,6	71,6	71,6	71,6	71,6

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

De LKS'ers onder contract bij Pantar stromen uit. Deze worden in het nulscenario vervangen door nieuwe Wsw'ers. Dit betekent ook dat de subsidie voor de SW in het nulscenario toeneemt tussen 2015 en 2020, zodat de totale subsidie voor arbeidsgehandicapten gelijk blijft – zie Tabel 2.3.

Tabel 2.4 Het SW-subsidietekort loopt op in het nulscenario

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie SW	69,9	70,7	71,6	71,6	71,6	71,6
Totaal loonkosten SW	-73,5	-76,0	-78,4	-78,4	-78,4	-78,4
Subsidietekort	-3,7	-5,2	-6,8	-6,8	-6,8	-6,8

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Het tekort op de SW-subsidie neemt toe in het nulscenario (Tabel 2.4). Dit komt doordat LKS'ers uitstromen en vervangen worden door nieuwe Wsw'ers. Doordat gekozen is om zowel de totale loonkosten als de subsidies constant te houden, verschuift het negatieve LKS subsidieresultaat van het operationeel resultaat naar het SW subsidieresultaat. Het operationeel resultaat ziet er in het nulscenario als volgt uit.

Tabel 2.5 Het negatief operationeel resultaat neemt af door de uitstroom van LKS'ers

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie LKS'ers	1,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Loonkosten LKS'ers	-4,8	-2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
LKS subsidieresultaat	-3,1	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Omzet uit trajecten	27,9	27,9	27,9	27,9	27,9	27,9
Omzet uit productie	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Bedrijfsopbrengsten (TW)	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2	30,2
Loonkosten stichtingspersoneel	-15,1	-15,1	-15,1	-15,1	-15,1	-15,1
Kosten werkeenheden	-7,6	-7,6	-7,6	-7,6	-7,6	-7,6
Kosten overhead	-10,7	-10,7	-10,7	-10,7	-10,7	-10,7
Totale bedrijfskosten	-33,4	-33,4	-33,4	-33,4	-33,4	-33,4
Operationeel resultaat (excl. LKS subsidieresultaat)	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2
Operationeel resultaat (incl. LKS subsidieresultaat)	-6,3	-4,8	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Pantar heeft een negatief operationeel resultaat. Dit tekort wordt in het nulscenario minder over de periode 2016-2020, doordat LKS'ers uitstromen en Wsw'ers instromen. In de analyses is aangenomen dat, naast het SW subsidieresultaat, ook het operationeel resultaat van Pantar ten gunste of ten laste van de gemeente komt. Hiermee komt het bedrijfsresultaat van Pantar in alle gevallen op nul. Dit betekent het volgende voor de gemeentelijke bijdrage aan Pantar.

Tabel 2.6 De gemeentelijke bijdrage is constant in het nulscenario

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente op negatief SW-subsidieresultaat	3,7	5,2	6,8	6,8	6,8	6,8
Bijdrage gemeente op operationeel resultaat	6,3	4,8	3,2	3,2	3,2	3,2
Totale bijdrage gemeente	10,0*	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

* Incidentele bijdragen van de gemeente in 2015 en compensatie afsplitsing B&D zijn niet meegenomen. Indien deze inkomsten van € 4,6 miljoen worden meegenomen is de totale bijdrage van de gemeente € 5,4 miljoen in 2015.

De totale gemeentelijke bijdrage aan Pantar bedraagt in het nulscenario € 10,0 miljoen (Tabel 2.6) voor de periode 2015-2020. Er vindt wel een verschuiving plaats van het negatief operationeel resultaat naar het negatief subsidieresultaat. Zoals eerder vermeld wordt dit veroorzaakt doordat LKS'ers uitstromen en nieuwe Wsw'ers instromen. Doordat de totale loonkosten en subsidies constant gehouden worden verschuift het negatieve LKS subsidieresultaat van het operationeel resultaat naar het SW-subsidieresultaat.

2.2 Scenario 1 – “Liquidatie”

Het eerste scenario is het faillissement van Pantar, per 31-12-2015.² Hiermee vallen alle bedrijfsactiviteiten stil en verdwijnt de gehele infrastructuur van Pantar. De lopende SW contracten worden door de gemeente voortgezet: zij hebben geen werk meer maar behouden wel hun salaris. De gemeente heeft de verplichting om arbeidsgehandicapten naar werk te begeleiden. Verondersteld is dat de arbeidsgehandicapten zonder hulp (van Pantar of een andere partij) geen werk vinden. Ook de nieuwe instroom in de Participatiewet, die zonder invoering van de participatiewet bij Pantar zou instromen, heeft geen werk. Zij ontvangen een uitkering in plaats van een SW-salaris. De contracten van de LKS'ers die in 2015 bij Pantar werkten worden door de gemeente voortgezet. Deze contracten worden voor 50 procent in 2016 en 50 procent in 2017 afgebouwd.

Tabel 2.7 De instroom van arbeidsgehandicapten op de markt is gelijk aan de uitstroom

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wsw (in SE) in dienst van Pantar	2.664	0	0	0	0	0
LKS'ers in dienst van Pantar (in FTE)	164	0	0	0	0	0
Wsw (in SE) onder contract bij de gemeente	0	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
LKS'ers onder contract bij de gemeente (in FTE)	0	82	0	0	0	0
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), zonder werk	-	197	399	517	627	740
Totaal FTE-SE	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Tabel 2.7 geeft een overzicht van de situatie van arbeidsgehandicapten in scenario 1. De gemeente Amsterdam zet de contracten van arbeidsgehandicapten van Pantar voort. De uitstroomcijfers uit de SW zijn gebaseerd op de prognoses van Pantar.

² Omdat het beleid in het verleden is ingevoerd gaat het eigenlijk niet om een scenario maar om een 'ex durante' analyse.

Tabel 2.8 Afbouw Wsw'ers onder contract bij de gemeente Amsterdam

	2016	2017	2018	2019	2020
Rijkssubsidie SW per jaar (x € 1 mln.)	64,0	59,8	55,7	51,9	48,2
Totaal begrote loonkosten Wsw per jaar (x € 1 mln.)	68,5	65,2	62,0	58,9	55,7
Tekort op SW subsidie	-4,5	-5,4	-6,3	-7,0	-7,5

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Uit Tabel 2.8 blijkt dat het subsidietekort elk jaar toeneemt. Dit komt doordat de Rijksbijdrage *per Wsw'er* ook afneemt. Hiermee verschuiven dus steeds meer lasten van de Rijksoverheid naar de gemeenten. Een deel van de arbeidsgehandicapten zal indien zij geen werk verrichten, in aanmerking komen voor een uitkering.

Tabel 2.9 Gegevens met betrekking tot uitkeringen

Uitkering	Bedrag per jaar	Verstrekker uitkering	% arbeidsgehandicapten dat instroomt in uitkering
Bijstand, netto	€ 12.530	Gemeente	51%
Werkloosheid, bruto	€ 13.625	UWV	12%
WIA/Ziektewet, bruto	€ 13.295	UWV	14%

Bron: Koopmans et al. (2016) en Wsw-statistiek 2012 van Panteia.

Tabel 2.9 geeft een overzicht van de uitkeringen die relevant zijn voor de doelgroep. Een bijstandsuitkering is de meest voorkomende uitkering onder niet-werkende arbeidsgehandicapten. De drie uitkeringsbedragen liggen onder het wettelijke minimum loon en daarmee ook onder het SW-salaris.

Aangenomen is dat de kwaliteit van leven van de oude Wsw'ers minder is dan in het nulscenario, ondanks dat zij een SW-salaris ontvangen. Dit komt doordat zij in scenario 1 geen werk verrichten. Hoofdstuk 3 wijdt verder uit over de relatie tussen kwaliteit van leven en werk.

2.3 Scenario 2 – “Uitbloei”

Scenario 2 vormt de basis voor scenario's 3a, 3b, 3c en 3d. In dit scenario blijft Pantar bestaan als zelfstandige organisatie. De onvermijdelijke afbouw van de SW wordt in dit scenario echter niet gecompenseerd door nieuwe instroom van arbeidsgehandicapten. In feite komt dit neer op een langzame ontmanteling van Pantar. Met de afname van het aantal arbeidsgehandicapten dat Pantar onder contract heeft staan, zal bijvoorbeeld ook de omzet uit werk gestaag dalen.

Dé hoeksteen voor scenario's 2, 3a, 3b, 3c en 3d is de afbouw van het SW-bestand. Pantar heeft hiervoor een prognose gemaakt. Deze geprognosticeerde uitstroom van Wsw'ers is gebaseerd op harde cijfers met betrekking tot pensionering (per jaar verschillend) en historische gegevens met betrekking tot ontslag, langdurige ziekte, vrijwillige contractontbinding, uitstroom naar regulier werk en sterfte (2,3 procent per jaar). Tabel 2.10 geeft de voorspelde uitstroom van Wsw'ers bij Pantar weer, alsmede de uitgangspositie ultimo 2015.

Tabel 2.10 Afbouw SW-bestand Pantar zoals geprognosticeerd door Pantar

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal SW SE per jaar	2.664	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
Afname SW SE per jaar	-	4,32%	4,71%	4,86%	4,76%	5,13%
Totaal begrote loonkosten Wsw per jaar (x €1 mln.)	73,5	68,5	65,2	62,0	58,9	55,7
Afname loonkosten per jaar	-	6,80%	4,82%	4,91%	5,00%	5,43%
Rijkssubsidie SW per jaar (x €1 mln.)	69,9	64,0	59,8	55,7	51,9	48,2
Afname Rijkssubsidie SW per jaar	-	8,44%	6,56%	6,86%	6,82%	7,13%
SW-subsidietekort (x € 1 mln.)	3,7	4,5	5,4	6,3	7,0	7,5
Toename SW-subsidietekort	-	25%	20%	17%	11%	7%

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Het tekort tussen de SW-loonkosten en de SW-subsidiering per SE neemt met 164 procent toe tussen 2015 en 2020. In totaal loopt het tekort op de SW-subsidie op van € 3,7 mln. ultimo 2015 naar € 7,5 mln. ultimo 2020. Dit geldt voor scenario's 2, 3a, 3b, 3c en 3d. Deze afbouw van de SW staat immers vast en is niet afhankelijk van de bedrijfsactiviteiten van Pantar. De gemeente Amsterdam dekt het subsidietekort. Door de afbouw van de SW vindt dus een verschuiving plaats van sociale lasten van de Rijksoverheid naar de gemeente Amsterdam.

Tabel 2.11 Loonkosten en subsidie per SE

(in €)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gemiddelde loonkosten per SE	27.604	26.885	26.847	26.810	26.784	26.678
Rijkssubsidie per SE	26.226	25.100	24.600	24.100	23.600	23.100
Vershil loonkosten en subsidie per SE	-1.378	-1.785	-2.247	-2.710	-3.184	-3.578

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

De gemiddelde afname van het aantal SW SE per jaar over de periode 2015-2020 is 4,76 procent. Wat opvalt is dat de Rijkssubsidie per jaar sterker afneemt dan het totaal aantal SE. Naast de totale SW-subsidie neemt dus ook de subsidie per SE af. Dit blijkt ook uit Tabel 2.11.

Naast Wsw'ers heeft Pantar ook mensen in dienst die onder de Participatiewet vallen. Ook dit bestand van mensen met een loonkostensubsidie wordt afgebouwd, 50 procent in 2016 en 50 procent in 2017. Ultimo 2017 zijn dus alle mensen die onder de Participatiewet vallen en ultimo 2015 bij Pantar onder contract stonden uitgestroomd (Tabel 2.12).

Tabel 2.12 Afbouw P-wet contracten vindt plaats in 2016 en 2017

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal P-wet contracten (in FTE)	164	82	0	0	0	0
Loonkosten P-wet contracten (x € 1 mln.)	4,8	2,4	0	0	0	0
Subsidie LKS	1,7	0,9	0	0	0	0
Verschil loonkosten en subsidie per SE	-3,1	-1,6	0	0	0	0

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

Belangrijk is wat er gebeurt met de nieuwe instroom van arbeidsgehandicapten in de Participatiewet. De instroom is voor alle scenario's gelijk aan de uitstroom van arbeidsgehandicapten bij Pantar. Per saldo blijft het aantal arbeidsgehandicapten (in FTE) op de markt dus gelijk tussen 2015 en 2020. Tabel 2.13 geeft een overzicht van de nieuwe instroom in de Participatiewet.

Tabel 2.13 De instroom van arbeidsgehandicapten op de markt is gelijk aan de uitstroom

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wsw (in SE) in dienst van Pantar	2.664	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
LKS'ers in dienst van Pantar (in FTE)	164	82	0	0	0	0
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), zonder werk	-	197	399	517	627	740
Totaal FTE-SE	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

Aangenomen is dat, zonder begeleiding, de nieuw ingestroomde arbeidsgehandicapten geen werk zullen vinden. Zij zullen in plaats van een salaris een uitkering ontvangen van ofwel de gemeente (bijstand) ofwel het UWV (WW, WIA) – zie Tabel 2.9.

De afbouw van het aantal arbeidsgehandicapten dat Pantar onder contract heeft staan, heeft ook gevolgen voor de bedrijfskosten en -opbrengsten. Tabel 2.14 laat zien hoe het bedrijfsresultaat van Pantar verandert tussen 2015 en 2020.

Tabel 2.14 Het negatief operationeel resultaat fluctueert

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie LKS'ers	1,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Loonkosten LKS'ers	-4,8	-2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
LKS subsidieresultaat	-3,1	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Omzet uit trajecten	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omzet uit productie	27,9	26,2	24,4	22,6	20,9	19,1
Bedrijfsopbrengsten (TW)	30,2	26,2	24,4	22,6	20,9	19,1
Loonkosten van stichtingspersoneel	-15,1	-14,8	-14,5	-14,2	-13,9	-13,6
Kosten WE	-7,6	-7,0	-6,5	-5,9	-5,3	-4,7
Kosten Overhead	-10,7	-10,0	-9,3	-8,6	-7,9	-7,2
Bedrijfskosten	-33,4	-31,8	-30,2	-28,7	-27,1	-25,5
Operationeel resultaat (excl. LKS subsidieresultaat)	-3,2	-5,7	-5,8	-6,0	-6,2	-6,4
Operationeel resultaat (incl. LKS subsidieresultaat)	-6,3	-7,2	-5,8	-6,0	-6,2	-6,4

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

De afname van het aantal mensen dat Pantar aan het werk heeft, betekent ook dat de omzet uit productie zal dalen. Daar staat tegenover dat de kosten van werkeenheden en overhead ook zullen dalen. Het negatief operationeel resultaat van Pantar fluctueert tussen 2015 en 2020. Tussen 2015 en 2016 loopt het negatief operationeel resultaat op doordat de inkomsten uit trajecten wegvallen. Het negatief operationeel resultaat verbetert tussen 2016 en 2017 door de uitstroom van LKS'ers. Vanaf 2017 loopt het negatief operationeel resultaat verder op doordat de bedrijfsopbrengsten sneller dalen dan de bedrijfskosten.

Tabel 2.15 De gemeentelijke bijdrage neemt toe met 39 procent

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente op subsidieresultaat	3,7	4,5	5,4	6,3	7,0	7,5
Bijdrage gemeente op operationeel resultaat	6,3	7,2	5,8	6,0	6,2	6,4
Totale bijdrage gemeente	10,0*	11,7	11,2	12,3	13,2	13,9

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

* Incidentele bijdragen van de gemeente in 2015 en compensatie afsplitsing B&D zijn niet meegenomen. Indien deze inkomsten van € 4,6 miljoen worden meegenomen is de totale bijdrage van de gemeente € 5,4 miljoen in 2015.

De gemeente heeft zich verantwoordelijk gesteld voor het negatief SW subsidieresultaat van Pantar. Daarnaast is aangenomen in de analyses dat ook het operationeel resultaat van Pantar ten gunste of ten laste van de gemeente komt. Hoe de bijdrage van de gemeente aan Pantar verandert, staat weergegeven in Tabel 2.15. Zowel de bijdrage op het negatief subsidieresultaat als de bijdrage op het operationeel resultaat stijgt. In totaal stijgt de gemeentelijke bijdrage aan Pantar met 39 procent.

Niet alleen in inkomen gaan de nieuw ingestroomde arbeidsgehandicapten erop achteruit, ten opzichte van arbeidsgehandicapten in het nulscenario. Het gebrek aan werk zal ook zorgen voor een lagere kwaliteit van leven. Dit wordt in Hoofdstuk 3 verder uitgelegd. Daarnaast zal het gebrek aan werk en het, daarmee vermoedelijk gepaard gaande, gebrek aan een dagbesteding van invloed

zijn op het crimineel gedrag van arbeidsgehandicapten. Een relatief groot deel van de groep arbeidsgehandicapten zijn personen met gedragsproblemen. Niet alleen is het personeel van Pantar getraind om met deze problemen om te gaan, ook is het hebben van werk op zichzelf een middel om crimineel gedrag te beperken. Immers hebben deze mensen minder tijd (en energie) om delicten te plegen. Relatief veel mensen die tot de doelgroep van Pantar behoren zijn in contact geweest met Justitie. Het risico op het vervallen in crimineel gedrag is bij deze groep dan ook extra groot. Hoofdstuk 3 wijdt verder uit over de relatie tussen werk en criminaliteit.

2.4 Scenario 3a – “Instroom LKS”

Scenario 3a gaat er van uit dat de afbouw van de SW deels wordt gecompenseerd door instroom van arbeidsgehandicapten die onder de Participatiewet vallen. Alleen de uitstroom buiten de beschutte werkomgeving wordt opgevangen door instroom uit de Participatiewet. De uitstroom uit de ‘interne werksoorten’ (Productie en Arbeidsontwikkelbedrijf) zal niet worden gecompenseerd. De in- en uitstroomcijfers die dit tot gevolg heeft staan in Tabel 2.16.

Tabel 2.16 De instroom van arbeidsgehandicapten op de markt is gelijk aan de uitstroom

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wsw (in SE) in dienst van Pantar	2.664	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
LKS'ers in dienst van Pantar (in FTE)	164	220	275	331	387	442
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), zonder werk	-	59	124	186	240	298
Totaal FTE-SE	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

Het SW subsidieresultaat is hetzelfde als in scenario 2 en staat in Tabel 2.10. Het subsidietekort loopt op van € 3,7 miljoen naar € 7,5 miljoen (een stijging van 203 procent). De instroom van LKS'ers heeft wel een effect op het operationeel resultaat van Pantar. Dit staat in Tabel 2.17 weergegeven.

Tabel 2.17 Het operationeel resultaat verbetert tussen 2015 en 2020

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie LKS'ers	1,7	2,5	3,3	4,1	4,9	5,7
Loonkosten LKS'ers	-4,8	-6,2	-7,6	-9,0	-10,4	-11,8
LKS subsidieresultaat	-3,1	-3,7	-4,3	-4,9	-5,5	-6,1
Omzet uit trajecten	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omzet uit productie	27,9	27,9	27,8	27,8	27,7	27,6
Bedrijfsopbrengsten (TW)	30,2	27,9	27,8	27,8	27,7	27,6
Loonkosten van stichtingspersoneel	-15,1	-14,9	-14,8	-14,6	-14,4	-14,3
Kosten WE	-7,6	-7,4	-7,2	-7,0	-6,8	-6,6
Kosten Overhead	-10,7	-10,3	-9,9	-9,5	-9,2	-8,8
Bedrijfskosten	-33,4	-32,7	-31,9	-31,2	-30,5	-29,7
Operationeel resultaat (excl. LKS subsidieresultaat)	-3,2	-4,8	-4,1	-3,4	-2,8	-2,1
Operationeel resultaat (incl. LKS subsidieresultaat)	-6,3	-8,5	-8,4	-8,3	-8,3	-8,2

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

De bedrijfsopbrengsten (exclusief loonkostensubsidie) nemen af met 9 procent terwijl de bedrijfskosten (exclusief loonkosten LKS'ers) met 11 procent dalen. Het operationeel resultaat exclusief het LKS subsidiesaldo verbetert daarom tussen 2015 en 2020. Dit komt doordat de uitstroom uit de relatief rendabele werkzaamheden (buiten de beschutte werkomgeving) worden gecompenseerd door nieuwe instroom uit de P-wet. Deze LKS'ers zijn echter wel relatief duur. Het totaal negatief operationeel resultaat van Pantar (inclusief LKS subsidieresultaat) loopt dan ook op. De gemeentelijke bijdrage is daardoor als volgt.

Tabel 2.18 De gemeentelijke bijdrage neemt toe met 57 procent in scenario 3a

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente op subsidieresultaat	3,7	4,5	5,4	6,3	7,0	7,5
Bijdrage gemeente op operationeel resultaat	6,3	8,5	8,4	8,3	8,3	8,2
Totale bijdrage gemeente	10,0*	13,0	13,8	14,6	15,3	15,6

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

* Incidentele bijdragen van de gemeente in 2015 en compensatie afsplitsing B&D zijn niet meegenomen. Indien deze inkomsten van € 4,6 miljoen worden meegenomen is de totale bijdrage van de gemeente € 5,4 miljoen in 2015.

De totale bijdrage van de gemeente Amsterdam aan Pantar stijgt met 57 procent, van € 10,0 miljoen naar € 15,6 miljoen. Dit is meer dan de toename van 39 procent in het "uitbleei"-scenario.

2.5 Scenario 3b – "Nieuw Beschut"

In scenario 3b wordt de uitstroom van Wsw'ers uit Beschut Werk opgevangen door instroom van mensen uit de regeling Nieuw Beschut. Het gaat hier om een groep arbeidsgehandicapten met een relatief lage loonwaarde (30 procent). De in- en uitstroomcijfers voor dit scenario staan in Tabel 2.19.

Tabel 2.19 De instroom van arbeidsgehandicapten is gelijk aan de uitstroom

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wsw (in SE) in dienst van Pantar	2.664	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
LKS'ers in dienst van Pantar (in FTE)	164	82	0	0	0	0
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), Nieuw Beschut	-	60	119	179	238	298
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), zonder werk		138	280	339	389	443
Totaal FTE-SE	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

Het SW-bestand en het LKS-bestand wordt afgebouwd. Dit wordt deels gecompenseerd door de instroom in Nieuw Beschut. Het SW subsidieresultaat is hetzelfde als in het "uitbloei"-scenario en staat in Tabel 2.10. De instroom van Nieuw Beschut heeft echter wel gevolgen voor het operationeel resultaat van Pantar.

Tabel 2.20 Het negatief operationeel resultaat loopt op met €2,2 miljoen tussen 2015 en 2020

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie LKS'ers	1,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Loonkosten LKS'ers	-4,8	-2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
LKS subsidieresultaat	-3,1	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Subsidie Nieuw Beschut	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5
Loonkosten Nieuw Beschut	0,0	-0,4	-0,9	-1,3	-1,8	-2,2
Nieuw Beschut subsidieresultaat	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3
Omzet uit trajecten (TW)	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omzet uit productie (TW)	27,9	26,2	24,5	22,8	21,1	19,4
Bedrijfsopbrengsten (TW)	30,2	26,2	24,5	22,8	21,1	19,4
Loonkosten van stichtingspersoneel	-15,1	-15,0	-14,8	-14,7	-14,6	-14,4
Kosten WE	-7,6	-7,1	-6,5	-5,9	-5,4	-4,8
Kosten Overhead	-10,7	-10,3	-10,0	-9,6	-9,3	-8,9
Bedrijfskosten	-33,4	-32,4	-31,3	-30,3	-29,2	-28,2
Operationeel resultaat (excl. LKS en Nieuw Beschut subsidieresultaat)	-3,2	-6,1	-6,8	-7,5	-8,1	-8,8
Operationeel resultaat (incl. LKS en Nieuw Beschut subsidieresultaat)	-6,3	-7,6	-6,7	-7,3	-7,9	-8,5

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

Tabel 2.20 laat zien dat de subsidie voor Nieuw Beschut hoger is dan de bijbehorende loonkosten, uitgaande van een loonwaarde van 30 procent van het wettelijk minimum loon (inclusief werkgeverslasten). Instroom van Nieuw Beschut heeft daarom enerzijds een remmende werking op het toenemende negatief operationeel resultaat. De andere kant van de medaille is dat er relatief veel begeleiding nodig is voor Nieuw Beschut, terwijl hier weinig productie tegenover staat. De bedrijfsopbrengsten lopen dan ook sterker terug dan de bedrijfskosten. Het negatieve operationeel resultaat, inclusief de subsidieresultaten van de LKS'ers en Nieuw Beschut, neemt toe met 35 procent tussen 2015 en 2020.

Tabel 2.21 De gemeentelijke bijdrage neemt toe met 60 procent

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente op subsidieresultaat	3,7	4,5	5,4	6,3	7,0	7,5
Bijdrage gemeente op operationeel resultaat	6,3	7,6	6,7	7,3	7,9	8,5
Totale bijdrage gemeente	10,0*	12,1	12,1	13,6	14,9	15,9

Bron: Pantar Toekomstscenario's.

* Incidentele bijdragen van de gemeente en compensatie afsplitsing B&D, in 2015 zijn niet meegenomen. Indien deze inkomsten van € 4,6 miljoen worden meegenomen is de totale bijdrage van de gemeente € 5,4 miljoen in 2015.

In de analyses is aangenomen dat, naast het SW subsidieresultaat, ook het operationeel resultaat van Pantar ten gunste of ten laste van de gemeente komt. Tabel 2.21 geeft een overzicht van de totale gemeentelijke bijdrage die dit tot gevolg heeft. De toename van 60 procent is iets meer dan de 57 procent in het "LKS"-scenario.

2.6 Scenario 3c – "Trajecten"

Scenario 3c is grotendeels gelijk aan het "uitbloei"-scenario. Er vindt geen compensatie van SW-uitstroom plaats. Het enige verschil is dat Pantar in scenario 3c ontwikkelingstrajecten in gaat zetten. Deze trajecten zijn bestemd voor mensen die niet onder de P-wet vallen. De in- en uitstroom van arbeidsgehandicapten en de afbouw van de SW is hetzelfde als in "uitbloei"-scenario (zie Tabel 2.13 en Tabel 2.10).

Uitgegaan wordt van 150 trajecten per jaar. De prijs van een traject is gesteld op € 900 per traject per maand. Opbrengsten uit ontwikkelingstrajecten zijn dus $150 \times 12 \times € 900 = € 1,62$ miljoen per jaar. Aangenomen is dat het inzetten van de nieuwe ontwikkelingstrajecten per 2016 start. De opbrengsten van de trajecten zijn in deze analyse als toegevoegde waarde meegenomen.

Tabel 2.22 Het negatief operationeel resultaat neemt af met € 0,1 miljoen tussen 2015 en 2020

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie LKS'ers	1,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Loonkosten LKS'ers	-4,8	-2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
LKS subsidieresultaat	-3,1	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Omzet uit trajecten	2,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Omzet uit werk	27,9	26,2	24,4	22,6	20,9	19,1
Totale bedrijfsopbrengsten (TW)	30,2	27,8	26,0	24,3	22,5	20,7
Loonkosten van stichtingspersoneel	-15,1	-14,9	-14,7	-14,5	-14,4	-14,2
Kosten WE	-7,6	-7,0	-6,5	-5,9	-5,3	-4,7
Kosten Overhead	-10,7	-10,2	-9,6	-9,1	-8,6	-8,1
Bedrijfskosten	-33,4	-32,1	-30,8	-29,5	-28,2	-26,9
Operationeel resultaat (excl. LKS subsidieresultaat)	-3,2	-4,3	-4,8	-5,3	-5,7	-6,2
Operationeel resultaat (incl. LKS subsidieresultaat)	-6,3	-5,9	-4,8	-5,3	-5,7	-6,2

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

Tabel 2.22 geeft een overzicht van de bedrijfsopbrengsten en –kosten. De omzet uit trajecten fungeert als rem voor de toename van het negatieve operationeel resultaat. Het negatief operationeel resultaat inclusief LKS subsidieresultaat neemt af met € 0,1 miljoen. Dit komt doordat de LKS'ers uitstromen en de omzet uit trajecten deels behouden blijven.

Tabel 2.23 De gemeentelijke bijdrage neemt toe met 37 procent

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente op subsidieresultaat	3,7	4,5	5,4	6,3	7,0	7,5
Bijdrage gemeente op operationeel resultaat	6,3	5,9	4,8	5,3	5,7	6,2
Totale bijdrage gemeente	10,0*	10,4	10,2	11,6	12,7	13,7

Bron: Pantar Toekomstscenario's.
* Incidentele bijdragen van de gemeente in 2015 en compensatie afsplitsing B&D zijn niet meegenomen. Indien deze inkomsten van € 4,6 miljoen worden meegenomen is de totale bijdrage van de gemeente € 5,4 miljoen in 2015.

Tabel 2.23 toont de totale gemeentelijke bijdrage voor periode 2015-2020. Hierbij is opnieuw aangenomen dat ook het operationeel resultaat van Pantar ten gunste of ten laste van de gemeente komt. De toename van 37 procent is iets minder dan de 39 procent in het “uitbloei”-scenario.

2.7 Scenario 3d – “Mix”

Scenario 3d is een combinatie van het “LKS”-, “Nieuw Beschut”- en “Traject”-scenario. Enerzijds vindt er instroom van LKS'ers onder contract bij Pantar plaats (scenario 3a). Anderzijds vindt er instroom in Nieuw Beschut plaats (scenario 3b). Ook blijft Pantar ontwikkelingstrajecten aanbieden (scenario 3c). Voor zowel de instroom van LKS'ers als de instroom van Nieuw Beschut geldt dat deze instroom de helft is van de instroom van deze groepen in respectievelijk scenario 3a en 3b. De in- en uitstroomcijfers voor scenario 3d staan in Tabel 2.24.

Tabel 2.24 De instroom van arbeidsgehandicapten is gelijk aan de uitstroom

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wsw (in SE) in dienst van Pantar	2.664	2.549	2.429	2.311	2.201	2.088
LKS'ers in dienst van Pantar (in FTE)	164	192	220	248	275	303
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), Nieuw Beschut	-	30	60	89	119	149
Nieuwe instroom P-wet (in FTE), zonder werk		57	120	180	233	288
Totaal FTE-SE	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

Het SW-bestand en het LKS-bestand wordt afgebouwd. Dit wordt deels gecompenseerd door de instroom in Nieuw Beschut en LKS'ers. Tabel 2.25 laat zien hoe het operationeel resultaat van Pantar verandert.

Tabel 2.25 Het negatief operationeel resultaat loopt op met € 1,8 miljoen tussen 2015 en 2020

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Subsidie LKS'ers	1,7	2,1	2,5	2,9	3,3	3,7
Loonkosten LKS'ers	-4,8	-5,5	-6,2	-6,9	-7,6	-8,3
LKS subsidieresultaat	-3,1	-3,4	-3,7	-4,0	-4,3	-4,6
Subsidie Nieuw Beschut	0,0	0,3	0,5	0,8	1,0	1,3
Loonkosten Nieuw Beschut	0,0	-0,2	-0,4	-0,7	-0,9	-1,1
Nieuw Beschut subsidieresultaat	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Omzet uit trajecten (TW)	2,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Omzet uit productie (TW)	27,9	27,0	26,2	25,3	24,4	23,5
Bedrijfsopbrengsten (TW)	30,2	28,7	27,8	26,9	26,0	25,1
Loonkosten van stichtingspersoneel	-15,1	-15,1	-15,0	-15,0	-15,0	-14,9
Kosten WE	-7,6	-7,2	-6,8	-6,4	-6,0	-5,6
Kosten Overhead	-10,7	-10,2	-9,7	-9,2	-8,7	-8,2
Bedrijfskosten	-33,4	-32,5	-31,5	-30,6	-29,7	-28,8
Operationeel resultaat (excl. LKS en Nieuw Beschut subsidieresultaat)	-3,2	-3,8	-3,8	-3,7	-3,7	-3,6
Operationeel resultaat (incl. LKS en Nieuw Beschut subsidieresultaat)	-6,3	-7,2	-7,4	-7,6	-7,9	-8,1

Bron: Pantar Toekomstscenario's. Schuingedrukte cijfers zijn geïnterpoleerd op basis van de cijfers ultimo 2015 en 2020.

De subsidie voor Nieuw Beschut hoger is net als in het "Nieuw Beschut"-scenario hoger dan de bijbehorende loonkosten. Instroom van Nieuw Beschut heeft daarom enerzijds een remmende werking op het toenemende negatief operationeel resultaat. Anderzijds is voor Nieuw Beschut relatief veel begeleiding nodig terwijl het weinig omzet oplevert. Het negatieve operationeel resultaat, inclusief de subsidieresultaten van de LKS'ers en Nieuw Beschut, neemt toe met 29 procent tussen 2015 en 2020.

Tabel 2.26 De gemeentelijke bijdrage neemt toe met 56 procent

(x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente op subsidieresultaat	3,7	4,5	5,4	6,3	7,0	7,5
Bijdrage gemeente op operationeel resultaat	6,3	7,2	7,4	7,6	7,9	8,1
Totale bijdrage gemeente	10,0*	11,7	12,8	13,9	14,9	15,5

Bron: Pantar Toekomstscenario's.
* Incidentele bijdragen van de gemeente in 2015 en compensatie afsplitsing B&D zijn niet meegenomen. Indien deze inkomsten van € 4,6 miljoen worden meegenomen is de totale bijdrage van de gemeente € 5,4 miljoen in 2015.

Tabel 2.21 geeft een overzicht van de totale gemeentelijke bijdrage bij een bedrijfsresultaat van Pantar van € 0. De toename van 56 procent is iets minder dan de 57 procent in het "LKS"-scenario maar meer dan de 39 procent in het "uitbloei"-scenario.

3 Effecten gesubsidieerd werk

Het hebben van betaald werk verbetert de kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten. Daarnaast is de kans op het (ver)vallen in criminaliteit voor deze groep relatief hoog in het geval dat zij geen werk hebben.

De mensen die Pantar naar en bij werk begeleidt is geen doorsnee groep mensen. Het zijn mensen met een grote afstand naar de arbeidsmarkt. Dit wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door een lage intelligentie, gedragsproblemen of fysieke beperkingen. Voor deze groep is onderzoek gedaan naar het effect van werk op de kwaliteit van leven en op criminaliteit. Een kort overzicht van deze literatuur en getallen die voor de analyse gebruikt zijn, volgen hieronder.

3.1 Effect werk op kwaliteit van leven

Het hebben van werk verhoogt de kwaliteit van leven van mensen met een beperking. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de studies die gedaan zijn naar de kwaliteit van leven van mensen met een beperking, waarbij degenen met een baan worden vergeleken met degenen zonder baan of met dagbesteding. De meeste studies vergelijken twee groepen op hetzelfde moment, waarbij gecorrigeerd wordt voor de arbeidsmogelijkheden van degenen in de onderzoeksgroep. Twee studies meten het effect voor en na het aan het werk gaan (Garcia, 2002 en Nordt, 2007). Tabel 3.1 geeft de score op de kwaliteit van leven weer op een schaal van 0 tot 1.³ De meeste studies laten zien dat mensen die werken, gelukkiger zijn dan mensen die niet werken. Degenen die een reguliere baan hebben scoren daarbij nog wat hoger dan degenen in een beschutte werkplek. Volgens een van de auteurs voelen mensen in een reguliere baan zich meer gewaardeerd en beter opgenomen in de maatschappij dan degenen in een beschutte werkplek (Kober & Eggelton, 2005). Overigens gaat het veelal om Amerikaans onderzoek, waar beschutte arbeid niet marktconform betaald wordt.

³ De studies gebruiken verschillende meetinstrumenten, zoals de QLS en de QOL.Q. Het gaat om vragenlijsten waarbij over verschillende domeinen (bijvoorbeeld gezondheid en zelfredzaamheid) vragen worden gesteld. Op deze vragen kunnen respondenten antwoorden op een driepunts- of vijfpuntsschaal. De scores worden vervolgens bij elkaar opgeteld. Elk instrument heeft zijn eigen schaal. Om de kwaliteit van leven te berekenen is een schaal nodig van 0 tot 1. Alle uitkomsten van de onderzoeken zijn omgerekend naar een schaal van 0 tot 1. Deze scores zijn niet gevalideerd voor het meten van de kwaliteit van leven, omdat de meeste instrumenten de scores gewoon optellen en niet wegen wat het belangrijkste voor de kwaliteit van leven.

Tabel 3.1 Beschut werk verhoogt kwaliteit van leven ten opzichte van niet werken

studie	schaal	grote onderzoeks groep	kenmerken	kwaliteit van leven			
				reguliere baan	beschut werk	dag- bested- ing	geen werk
Claes, 2012	POS	186	laag IQ	0,72		0,59	
Kober & Eggleton 2005	QOL.Q	117	laag IQ	0,71	0,67		
Blick, 2016	Meerdere	413	laag IQ	n.s.	n.s.	n.s.	
Kraemer, 2003	QOL.Q	188	laag IQ	n.s.		n.s.	n.s.
Garcia, 2002	QLS	55	autist, laag IQ	toename t.o.v. geen werk	geen toename t.o.v. geen werk		
Beyer, 2010	QLS: objective scores	37	laag IQ	0,61		0,55	
Verdugo, 2006	QLS: objective scores	232	laag IQ	n.s.	n.s.		
Eggleton, 1999	QOL.Q	50	laag IQ	0,76	0,61	0,50	
Bond, 2001	QLI	149	psychiatrisch	0,73	0,68		0,62
Ruesch, 2004	WHOQOL -BREF	261	psychiatrisch	0,66	0,62		0,56
Nordt, 2007	WHOQOL -BREF	176	psychiatrisch	0,05 toename t.o.v. geen werk	0,04 toename t.o.v. geen werk		

Afkortingen:

n.s. verschillen tussen groepen statistisch niet significant

POS: Personal Outcome Scale

QLS: quality of life survey

Quality of Life Questionnaire (QOL.Q)

QLI: Quality of Life Interview

WHOQOL-BREF: WHO korte versie van QOL.Q

Voor de berekeningen van de kwaliteit van leven in de scenario's zijn twee uitkomstmaten berekend, door het gemiddelde te berekenen van de uitkomsten in de studies.⁴

1. Het verschil tussen de kwaliteit van leven van iemand die werkt in een reguliere baan, ten opzichte van iemand die niet werkt of dagbesteding heeft. Dit verschil bedraagt 0,06;
2. Het verschil tussen de kwaliteit van leven van iemand die werkt in een beschutte werkplek vergeleken met iemand die niet werkt of dagbesteding heeft. Dit verschil bedraagt 0,04.

Voor het basisscenario is gerekend met een verschil in kwaliteit van leven van 0,06 omdat beschut werk in Nederland meer lijkt op een reguliere baan dan beschut werk in de studies. Voor de waarde hiervan moet deze score worden vermenigvuldigd met de waarde van een levensjaar in volledige gezondheid (QALY). Hiervoor hanteren we in het basisscenario € 50.000 en € 100.000 als waarden. (Koopmans et al, 2016). De waarde van het verschil in kwaliteit tussen iemand die werkt en iemand die niet werkt is in het basisscenario $0,06 \times \text{€ } 50.000 / \text{€ } 100.000 = \text{€ } 3.000 / \text{€ } 6.000$ per jaar.

⁴ Daarbij is gewogen voor het aantal participanten in de studie. Studies met meer participanten tellen daardoor zwaarder mee. Studies waarin geen statistisch significant effect is gevonden zijn meegenomen in de berekening.

Er wordt een gevoeligheidsanalyse verricht met een waarde van 0,04. Ook wordt een gevoeligheidsanalyse verricht met andere waarden van een QALY, namelijk € 20.000 en € 200.000 (Koopmans et al. 2016). Zie Hoofdstuk 5 voor deze gevoeligheidsanalyses.

3.2 Effect werk op criminaliteit

Criminaliteit kost de maatschappij geld. Dit komt niet alleen tot uitdrukking in kosten van bijvoorbeeld vervolging, berechting en bestraffing van criminelen maar ook in materiële en immateriële kosten van slachtoffers. Groot et al. (2007) hebben de kosten per delict in beeld gebracht, zowel de materiële als de immateriële kosten. Voor deze kosten- en batenanalyse is gekeken naar de delicten in Tabel 3.2. Deze selectie is genomen omdat dit delicten zijn waarvoor het waarschijnlijk is dat het hebben van werk, invloed heeft op prevalentie voor de doelgroep van Pantar. Het gaat onder meer om delicten die gerelateerd zijn aan gedragsproblemen.

Tabel 3.2 De kosten van criminaliteit

Type delict	Totale kosten per delict, gerekend met een jaarlijkse inflatie van 2 procent
Zedendelicten	€ 3.016
Vermogensdelicten	€ 1.656
Mishandeling	€ 6.465
Bedreiging	€ 3.107
Vernieling en openbare orde	€ 859
Opiumdelicten	€ 779

Bron: Groot et al. (2007). De kosten van criminaliteit.

Op basis van gegevens van het CBS is een inschatting gemaakt van de frequentie van bovenstaande delicten. Hiervoor zijn cijfers gebruikt van alle delicten in Nederland in 2013. Het is mogelijk dat de verhouding van delicten anders ligt voor doelgroep van Pantar. Op basis van de beschikbare gegevens is hiervoor echter geen verdiepingsslag te maken. Tabel 3.3 geeft een overzicht van hoe vaak de verschillende type delicten relatief zijn voorgekomen in 2013. Vermogensdelicten zijn de meest voorkomende vorm van delicten. Voorbeelden hiervan zijn winkeldiefstal of zakkenrollerij.

Tabel 3.3 Relatieve frequentie delicten

Type delict	Relatieve frequentie
Zedendelicten	2%
Vermogensdelicten	42%
Mishandeling	19%
Bedreiging	10%
Vernieling en openbare orde	15%
Opiumdelicten	12%

Bron: CBS Statline.

Met behulp van Tabel 3.2 en Tabel 3.3 zijn de gemiddelde kosten van een delict berekend. Deze bedragen € 2.517.

Een deel van de werknemers van Pantar is in aanraking geweest met Justitie. Volgens Pantar gaat het om 33 procent tot 50 procent van haar werknemers. In deze kosten-batenanalyse is gerekend

met 33 procent. Verbruggen et al. (2012) tonen aan dat het hebben van werk, recidive met 48,8 procent vermindert. Uit hun onderzoek blijkt verder dat personen die ervaring met Justitie hebben, gemiddeld 3 delicten per jaar plegen. Op basis hiervan is een inschatting gemaakt van het aantal gepleegde delicten voor werkende en niet-werkende personen die een crimineel verleden hebben. Dit zijn gemiddeld 1,81 en 3,72 delicten per jaar, respectievelijk.⁵ Samen met de gemiddelde kosten van een delict zijn de kosten van criminaliteit berekend. Per honderd werkende personen die in de doelgroep van Pantar vallen zijn deze kosten van criminaliteit, $100 \times 0,33 \times 1,81 \times \text{€ } 2.517 = \text{€ } 150.590$. Voor niet-werkenden is dit, $100 \times 0,33 \times 3,72 \times \text{€ } 2.517 = \text{€ } 308.587$. Dit is meer dan het dubbele van de kosten van criminaliteit voor werkenden.

3.3 Effect werk op schulden

De doelgroep van Pantar is relatief gevoelig voor het maken van schulden. Niet alleen hebben zij een relatief laag inkomen, ook gaat het bij een groot gedeelte om mensen met relatief slechte financiële vaardigheden. Naar schatting heeft tien procent van de werknemers van Pantar te maken gehad met loonbeslag. Dit houdt in dat een schuldeiser beslag legt op het loon of uitkering van een persoon vanwege uitstaande schulden.

Schulden brengen kosten voor de maatschappij met zich mee. Op basis van onderzoek van Van Geuns et al. (2011) is een inschatting gemaakt van deze kosten. Tabel 3.4 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 3.4 Kosten van schulden

Kostenpost	Kosten per persoon	frequentie
Kosten maatschappelijk werk	€ 507	24%
Kosten afsluiten gas en licht	€ 790	34%
Huisuitzettingen	€ 5.608	12%
Totale kosten schulden per persoon (gewogen gemiddelde)	€ 1.078	

Bron: Van Geuns et al., bewerking SEO (2011).

De kosten van een huisuitzetting zijn veruit het hoogst. Het betreft uitsluitend kosten gemaakt door de woningcorporatie. Kosten voor bijvoorbeeld de politie of de gemeente zijn hier niet in meegenomen. Het bedrag bestaat uit executie-, incasso- en proceskosten en kosten voor het proces verbaal, de ontruimers, het vervangen van de sloten, het opslaan van de boedel en ingebrekestellingen. Madern en van der Schors (2012) laten zien dat de kans op financiële problemen 8 procentpunt hoger is voor mensen met een uitkering, in vergelijking tot mensen met werk. Zij definiëren financiële problemen als het hebben van meer dan één betalingsachterstand.

Op basis van voorgaande cijfers kunnen de kosten van schulden berekend worden. Per honderd werkende arbeidsgehandicapten onder contract bij Pantar zijn de maatschappelijke kosten van schulden $100 \times 0,1 \times \text{€ } 1.078 = \text{€ } 10.780$. Voor niet-werkende arbeidsgehandicapten zijn de maatschappelijke kosten van schulden, $100 \times (0,1+0,08) \times \text{€ } 1.078 = \text{€ } 19.404$. Dit betekent een stijging van de kosten van schulden van 80 procent.

⁵ Uitgaande van een participatiegraad van 38 procent (Verbruggen, 2012)

4 Kosten en baten Pantar

De kosten en baten van de door Pantar ontwikkelde toekomstscenario's zijn vergeleken met het nulscenario waarin geen Participatiewet is ingevoerd. Onafhankelijk van de acties van Pantar, kost de komst van Participatiewet de totale maatschappij geld. Welk scenario het gunstigst is, verschilt per partij.

Dit hoofdstuk presenteert de kosten en baten voor de in Hoofdstuk 2 besproken scenario's. De methodologie die voor deze analyse is gebruikt komt overeen met de Algemene MKBA-leidraad die door het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving is opgesteld (Romijn en Renes, 2013) en de daarbij horende werkwijzer voor het sociaal domein (Koopmans et al. 2016). Deze methodologie is 'state of the art' en het gebruik ervan is door het kabinet voorgeschreven voor alle MKBA's die voor de Rijksoverheid worden uitgevoerd.

De resultaten van de kosten-batenanalyses zijn uitgedrukt in bedragen per jaar voor de Nederlandse maatschappij als geheel. Het gaat om resultaten op de termijn 2016-2020. Voor elk scenario is per jaar en per post het verschil berekend tussen het scenario en het nulscenario. De getallen per jaar zijn vervolgens gedisconteerd (met een discontovoet van 3 procent) en opgeteld. Het resultaat hiervan volgt hieronder.

Veel van de kosten- en batenposten zijn zogenaamde herverdeelposten. Voor sommige partijen zijn dit kosten terwijl hetzelfde bedrag voor een andere partij een baat is. Per saldo zijn deze posten in een MKBA dus nul en kunnen daarom in de totale kosten-batenanalyse tegen elkaar worden weggestreept. Dit geldt voor subsidies, loon, uitkeringen en belastingen.

Voor de uitkomst van de kosten en baten voor de gehele maatschappij zijn vijf posten van belang. Dit zijn de bedrijfskosten van Pantar, de productie van arbeidsgehandicapten, de kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten en de kosten van criminaliteit en schulden.

4.1 Kosten en baten scenario 1 – “Liquidatie”

Een faillissement van Pantar betekent het wegvallen van een infrastructuur om arbeidsgehandicapten naar en bij werk te begeleiden. In scenario 1 is daarom aangenomen dat geen van de arbeidsgehandicapten (oude Wsw'ers en nieuwe instroom P-wet) werk heeft. De lopende SW-contracten worden voortgezet door de gemeente, hier staat echter geen productie tegenover. Ondanks dat Wsw'ers een salaris ontvangen, is aangenomen dat hun kwaliteit van leven vermindert door het wegvallen van werk. Tabel 4.1 toont de kosten en baten van scenario 1, per post en per actor.

Tabel 4.1 Scenario 1 levert een maatschappelijk verlies op tussen de € 66,4 miljoen en € 27,8 miljoen

(x €1 mln.)	Oude Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Private afnemers	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Loon doelgroep		-71,5	359,0		-287,4			0,0
Overige kosten bedrijfsvoering			153,0					153,0
Subsidies			-327,9		327,9			0,0
Bijdrage operationeel resultaat			-16,1		16,1			0,0
Bijdrage negatief SW subsidiesaldo			-29,6		29,6			0,0
Rijksbijdrage SW					-63,0	63,0		0,0
Productiewaarde				-78,9	-59,5			-138,4
Inkomsten uit productie en diensten			-138,4	78,9	59,5			0,0
Uitkeringen gemeente		14,4			-14,4			0,0
Uitkeringen UWV		6,1				-6,1		0,0
Inkomstenbelasting		14,5				-14,5		0,0
Kwaliteit van leven	-64,0/ -32,0	-13,4/ -6,7						-77,3/ -38,7
Criminaliteit							-3,5	-3,5
Schulden							-0,2	-0,2
Totaal	-64,0/ -32,0	-49,9/ -43,2	0,0	0,0	8,8	42,4	-3,7	-66,4/ -27,8

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (-) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

In totaal kost dit scenario de maatschappij € 27,8 miljoen tot € 66,4 miljoen, ten opzichte van het nulscenario. Het stoppen van alle bedrijfsactiviteiten van Pantar betekent een besparing van de bedrijfskosten (kosten werkeenheden, overhead en salaris stichtingspersoneel) van Pantar (€ 153,0 mln.). Deze kostenbesparing weegt op tegen het verlies aan productiewaarde (€ 138,4 mln.). Tegenover de kostenbesparing staat wel het stoppen van de begeleiding van arbeidsgehandicapten naar werk. Dit betekent een verlies in hun kwaliteit van leven (€ 39 mln. bij een QALY-waarde van € 50.000 en € 77 mln. bij een QALY-waarde van € 100.000) en kosten van criminaliteit (€ 3,7 mln.) en schulden (€ 0,2 mln.). Het Rijk heeft flinke baten, maar de arbeidsgehandicapten gaan er sterk op achteruit.

4.2 Kosten en baten scenario 2 – “Uitbloei”

Scenario 2 kost de maatschappij in vergelijking tot het nulscenario € 23,3 mln. tot € 30,0 mln. Een overzicht van de kosten en baten staat in Tabel 4.2.

Tabel 4.2 Scenario 2 levert een maatschappelijk verlies op tussen de € 30,0 miljoen en € 23,3 miljoen

(x €1 mln.)	Oude Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Private afnemers	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Loon doelgroep		-71,5	71,5					0,0
Overige kosten bedrijfsvoering			21,3					21,3
Subsidies			-69,8		69,8			0,0
Bijdrage operationeel resultaat			12,9		-12,9			0,0
Bijdrage negatief SW subsidiesaldo			-1,7		1,7			0,0
Rijksbijdrage SW					-63,0	63,0		0,0
Productiewaarde				-19,5	-14,7			-34,2
Inkomsten uit productie en diensten			-34,2	19,5	14,7			0,0
Uitkeringen gemeente		14,4			-14,4			0,0
Uitkeringen UWV		6,1				-6,1		0,0
Inkomstenbelasting		14,5				-14,5		0,0
Kwaliteit van leven		-13,4/ -6,7						-13,4/ -6,7
Criminaliteit							-3,5	-3,5
Schulden							-0,2	-0,2
Totaal	0,0	-49,9/ -43,2	0,0	0,0	-18,7	42,4	-3,7	-30,0/ -23,3

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (-) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

Aan de ene kant kost het aan het werk helpen van arbeidsgehandicapten geld. Deze kosten worden nu door Pantar bespaard (€ 21,3 mln.). Aan de andere kant neemt de productie af (€ 34,2 mln.), is de kwaliteit van leven van de nieuw ingestroomde arbeidsgehandicapten lager (€ 7 mln. bij een QALY-waarde van € 50.000 en € 13 mln. bij een QALY-waarde van € 100.000) en zijn er hogere kosten van criminaliteit (€ 3,5 mln.) en schulden (€ 0,2 mln.).

De meeste kosten worden gedragen door de nieuwe doelgroep (€ 43 mln. tot € 50 mln.) in de vorm van een lagere kwaliteit van leven en lager inkomen, vergeleken met het nulscenario. Ook de gemeente Amsterdam (€ 18,7 mln.) gaat er door het oplopende subsidietekort en negatief operationeel resultaat van Pantar op achteruit. De kosten van criminaliteit en schulden komen terecht bij de overige maatschappij (€ 3,7 mln.). De Rijksoverheid gaat er daarentegen op vooruit (€ 42,4 mln.). Dit komt doordat zij de bijdrage aan de SW terugschroeft. Deze besparingen wegen ruim op tegen de kosten die worden veroorzaakt doordat de nieuwe arbeidsgehandicapten werkloos zijn. Deze 'kosten' bestaan uit de afname van inkomstenbelasting en de uitkeringen die de Rijksoverheid moet verstrekken aan de werkloze arbeidsgehandicapten.

4.3 Kosten en baten scenario 3a – "LKS"

In scenario 3a wordt de relatief onrendabele groep die beschut werk verricht en uit het SW-bestand stroomt, niet vervangen door nieuwe instroom uit de Participatiewet. De uitstroom van werkkrachten die werken buiten de beschutte werkomgeving wordt gecompenseerd door nieuwe instroom uit de Participatiewet. Deze nieuwe arbeidskrachten zijn gemiddeld productiever, maar

ook duurder. De bedrijfskosten dalen sterker dan de productie maar door het negatieve LKS subsidieresultaat, loopt het negatief operationeel resultaat toch op. Een overzicht van de MKBA van scenario 3a staat in Tabel 4.3.

Tabel 4.3 Scenario 3a levert een maatschappelijk verlies op tussen de € 5,1 miljoen en € 7,5 miljoen

(x €1 mln.)	Oude Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Private afnemers	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Loon doelgroep		-33,0	33,0					0,0
Overige kosten bedrijfsvoering			9,9					9,9
Subsidies			-52,1		52,1			0,0
Bijdrage operationeel resultaat			22,1		-22,1			0,0
Bijdrage negatief SW subsidiesaldo			-1,7		1,7			0,0
Rijksbijdrage SW					-63,0	63,0		0,0
Productiewaarde				-6,4	-4,8			-11,2
Inkomsten uit productie en diensten			-11,2	6,4	4,8			0,0
Uitkeringen gemeente		5,2			-5,2			0,0
Uitkeringen UWV		2,2				-2,2		0,0
Inkomstenbelasting		6,7				-6,7		0,0
Kwaliteit van leven		-4,9/-2,4						-4,9/-2,4
Criminaliteit							-1,3	-1,3
Schulden							-0,1	-0,1
Totaal	0,0	-23,7/ -21,3	0,0	0,0	-36,5	54,0	-1,4	-7,5/-5,1

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (–) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

In totaal zijn de kosten hoger dan de baten in scenario 3a in vergelijking tot het nulscenario, € 5,1 miljoen tot € 7,5 miljoen. Hiermee is scenario 3a het meest gunstige scenario voor de gehele maatschappij. Dit komt met name doordat Pantar bespaart op kosten van onder andere begeleiding van de relatief 'zware' groep arbeidsgehandicapten (€ 9,9 mln.). Hier staat tegenover dat de productiewaarde relatief weinig afneemt, met € 11,2 miljoen. Ook zijn in scenario 3a ten opzichte van scenario's 1, 2, 3b en 3c relatief veel arbeidsgehandicapten aan het werk. Hierdoor is het verlies in kwaliteit van leven voor de nieuwe doelgroep relatief klein (€ 2 mln. bij een QALY-waarde van € 50.000 en € 5 mln. bij een QALY-waarde van € 100.000), net als de kosten van criminaliteit (€ 1,3 mln.) en schulden (€ 0,1 mln.).

De gemeente Amsterdam gaat er op achteruit (€ 36,5 mln.) doordat de relatief dure LKS'ers aan het werk worden gezet. Het negatief operationeel resultaat loopt hierdoor op. Ook de nieuwe doelgroep (met name het deel dat niet aan het werk komt) draagt een groot deel van de kosten (€ 21 mln. bij een QALY-waarde van € 50.000 en € 24 mln. bij een QALY-waarde van € 100.000), middels een lager inkomen en een mindere kwaliteit van leven. De overige maatschappij (€ 1,4 mln.) ondervindt kosten van criminaliteit en schulden veroorzaakt door het niet hebben van werk van de nieuwe doelgroep. De Rijksoverheid gaat er op vooruit (€ 54,0 mln.) vanwege de besparingen op de SW. Bovendien zijn relatief veel arbeidsgehandicapten aan het werk waardoor de kosten van uitkeringen en het verlies in belastinginkomsten laag zijn, ten opzichte van scenario's 1 en 2.

4.4 Kosten en baten scenario 3b – “Nieuw Beschut”

Ook in het scenario dat de SW uitstroom uit beschut werk wordt gecompenseerd door instroom uit de regeling Nieuw Beschut, zijn de kosten hoger dan de baten in vergelijking tot het nulscenario. De totale maatschappelijke kosten zijn ook hoger dan in scenario 2. Dit komt doordat het voor Pantar niet financieel rendabel is om de groep met ‘zwaardere gevallen’ te begeleiden. De omzet uit productie die deze arbeidsgehandicapten genereren is beperkt en weegt niet op tegen de besparingen op bedrijfskosten. Het negatief operationeel resultaat loopt op. De uitkomst van de kosten- en batenanalyse van scenario 3b staat in Tabel 4.4.

Tabel 4.4 Scenario 3b levert een maatschappelijk verlies op tussen de € 26,0 miljoen en € 30,3 miljoen

(x €1 mln.)	Oude Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Private afnemers	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Loon doelgroep		-65,5	65,5					0,0
Overige kosten bedrijfsvoering			14,1					14,1
Subsidies			-63,0		63,0			0,0
Bijdrage operationeel resultaat			18,5		-18,5			0,0
Bijdrage negatief SW subsidiesaldo			-1,7		1,7			0,0
Rijksbijdrage SW					-63,0	63,0		0,0
Productiewaarde				-19,1	-14,4			-33,5
Inkomsten uit productie en diensten			-33,5	19,1	14,4			0,0
Uitkeringen gemeente		23,3			-23,3			0,0
Uitkeringen UWV		3,9				-3,9		0,0
Inkomstenbelasting		13,3				-13,3		0,0
Kwaliteit van leven		-8,6/-4,3						-8,6/-4,3
Criminaliteit							-2,3	-2,3
Schulden							-0,1	-0,1
Totaal	0,0	-33,6/ -29,4	0,0	0,0	-40,0	45,8	-2,4	-30,3/ -26,0

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (-) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd

Scenario 3b kost de maatschappij geld ten opzichte van het nulscenario, € 26,0 miljoen tot € 30,3 miljoen. De besparingen op bedrijfskosten (€ 14,1 mln.) zijn laag ten opzichte van het verlies in productie (€ 33,5 mln.). In vergelijking tot scenario's 1 en 2 zijn wel meer arbeidsgehandicapten aan het werk. Hierdoor zijn het verlies in kwaliteit van leven (€ 4 mln. bij een QALY-waarde van € 50.000 en € 9 mln. bij een QALY-waarde van € 100.000), de kosten van criminaliteit (€ 2,3 mln.) en de kosten van schulden (€ 0,1 mln.) relatief laag.

De meeste kosten worden in scenario 3b gedragen door de gemeente (€ 40,0 mln.). Dit komt doordat het aan het werk helpen van de zware groep arbeidsgehandicapten (met een lage loonwaarde) financieel onrendabel is. Het operationeel resultaat van Pantar loopt daardoor relatief veel op. Ook het gedeelte van de nieuwe doelgroep dat niet aan het werk komt, draagt een groot gedeelte van de kosten in de vorm van een lagere kwaliteit van leven. De enige partij die er op vooruit gaat in scenario 3b is de Rijksoverheid (€ 45,8 mln.). Dit komt door de besparing op de bijdrage aan de SW.

4.5 Kosten en baten scenario 3c – “Trajecten”

Het inzetten van kortdurende ontwikkeltrajecten is een extra inkomstenbron voor Pantar. Deze trajecten worden onder andere door de gemeente afgenomen. De trajectanten zijn mensen die niet onder de Participatiewet vallen maar wel een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Alleen de directe toegevoegde waarde van deze trajecten is meegenomen in de kosten- en batenanalyse. De trajecten hebben een remmende werking op het oplopende negatief operationele resultaat van Pantar.

Tabel 4.5 Scenario 3c levert een maatschappelijk verlies op tussen de € 19,8 miljoen en € 26,5 miljoen

(x €1 mln.)	Oude Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Private afnemers	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Loon doelgroep		-71,5	71,5					0,0
Overige kosten bedrijfsvoering			17,4					17,4
Subsidies			-69,8		69,8			0,0
Bijdrage operationeel resultaat			9,4		-9,4			0,0
Bijdrage negatief SW subsidiesaldo			-1,7		1,7			0,0
Rijksbijdrage SW					-63,0	63,0		0,0
Productiewaarde				-15,3	-11,5			-26,8
Inkomsten uit productie en diensten			-26,8	15,3	11,5			0,0
Uitkeringen gemeente		14,4			-14,4			0,0
Uitkeringen UWV		6,1				-6,1		0,0
Inkomstenbelasting		14,5				-14,5		0,0
Kwaliteit van leven		-13,4/-6,7						-13,4/ -6,7
Criminaliteit							-3,5	-3,5
Schulden							-0,2	-0,2
Totaal	0,0	-49,9/ -43,2	0,0	0,0	-15,2	42,4	-3,7	-26,5/ -19,8

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (-) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd

Tabel 4.5 geeft een overzicht van de kosten en baten van scenario 3c. In totaal kost dit scenario de maatschappij tussen de € 19,8 miljoen en € 26,5 miljoen, ten opzichte van het nulscenario. De situatie van de doelgroep is in dit scenario hetzelfde als in scenario 2. Het verlies in kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten is dan ook hetzelfde (€ 6,7 mln. tot € 13,4 mln.), net als de kosten van criminaliteit (€ 3,5 mln.) en schulden (€ 0,2 mln.). Wel is het verschil tussen de besparing op bedrijfskosten (€ 17,4 mln.) en het verlies in productiewaarde (€ 26,8) lager dan in het uitbloei-scenario.

De nieuwe instroom arbeidsgehandicapten draagt opnieuw het grootste gedeelte van de kosten (€ 43 mln. tot € 50 mln.). Dit komt door een lager inkomen en een lagere kwaliteit van leven. Ook de gemeente Amsterdam (€ 15,2 mln.) en de overige maatschappij (€ 3,7 mln.) gaan er ten opzichte van het nulscenario op achteruit. De Rijksoverheid bespaart kosten (€ 42,4 mln.).

4.6 Kosten en baten scenario 3d – “Mix”

Door het combineren van de inzet van verschillende groepen arbeidsgehandicapten, kunnen zoveel mogelijk arbeidsgehandicapten aan het werk geholpen worden. Hiermee is het verlies in kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten relatief laag. Ook zijn de kosten van criminaliteit en schulden lager ten opzichte van de andere scenario's. Daarnaast heeft het aanbieden van trajecten een remmende werking op het oplopende negatief operationeel resultaat van Pantar. De resultaten van de MKBA van scenario 3d staan in Tabel 4.6.

Tabel 4.6 Scenario 3d levert een maatschappelijk verlies op tussen de € 6,1 miljoen en € 8,4 miljoen

(x €1 mln.)	Oude Wsw'ers	Nieuwe instroom	Pantar	Private afnemers	Gemeente Amsterdam	Rijks-overheid	Overige maatschappij	Totaal
Loon doelgroep		-39,4	39,4					0,0
Overige kosten bedrijfsvoering			12,5					12,5
Subsidies			-54,1		54,1			0,0
Bijdrage operationeel resultaat			18,8		-18,8			0,0
Bijdrage negatief SW subsidiesaldo			-1,7		1,7			0,0
Rijksbijdrage SW					-63,0	63,0		0,0
Productiewaarde				-8,5	-6,4			-14,9
Inkomsten uit productie en diensten			-14,9	8,5	6,4			0,0
Uitkeringen gemeente		12,1			-12,1			0,0
Uitkeringen UWV		2,1				-2,1		0,0
Inkomstenbelasting		8,0				-8,0		0,0
Kwaliteit van leven		-4,7/-2,4						-4,7/-2,4
Criminaliteit							-1,2	-1,2
Schulden							-0,1	-0,1
Totaal	0,0	-21,9/ -19,5	0,0	0,0	-38,1	52,8	-1,3	-8,4/ -6,1

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (-) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

In totaal kost dit scenario de maatschappij tussen de € 6,1 miljoen en € 8,4 miljoen, ten opzichte van het nulscenario. Ten opzichte van de andere scenario's, hebben in scenario 3d de meeste arbeidsgehandicapten werk. Hierdoor zijn het verlies in kwaliteit van leven (€ 2,4 mln. tot € 4,7 mln.) en de kosten van criminaliteit (€ 1,2 mln.) en schulden (€ 0,1 mln.) relatief laag. Ook het verschil tussen de bespaarde bedrijfskosten van Pantar (€ 12,5 mln.) en het verlies in productiewaarde (€ 14,9 mln.) is relatief klein.

De kosten voor de doelgroep zijn relatief laag (€ 20 mln. tot € 22 mln.). Wel zijn er aanzienlijke kosten voor de gemeente (€ 38,1 mln.) terwijl de Rijksoverheid juist flink bespaart (€ 52,8 mln.).

5 Gevoeligheidsanalyse

De uitkomst van de maatschappelijke kosten- en batenanalyse is afhankelijk van de aannames die gemaakt zijn. Met name de waarde van een QALY heeft invloed op de uitkomsten.

De uitkomst van de kosten- en batenanalyse is afhankelijk van een aantal aannames en parameters. Een belangrijke factor in deze MKBA is de kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten.

Kwaliteit van leven

Waarde van een QALY

Voor de waarde van een QALY zijn in de analyse € 50.000 en € 100.000 genomen. In lijn met de Werkwijzer voor kosten-batenanalyse in het sociale domein (Koopmans et al. 2016) kunnen voor een gevoeligheidsanalyse de bedragen € 20.000 en € 200.000 genomen worden. Onderstaande tabel geeft voor de zes scenario's de gevolgen weer van een wijziging in de waarde van een QALY.

Tabel 5.1 Uitkomsten MKBA bij verschillende QALY waarden

	€ 20.000	€ 50.000	€ 100.000	€ 200.000
Scenario 1 – "Liquidatie"	-4,6	-27,8	-66,4	-143,8
Scenario 2 – "Uitbloei"	-19,3	-23,3	-30,0	-43,3
Scenario 3a – "LKS"	-3,6	-5,1	-7,5	-12,4
Scenario 3b – "Nieuw Beschut"	-23,4	-26,0	-30,3	-38,9
Scenario 3c – "Trajecten"	-15,8	-19,8	-26,5	-39,8
Scenario 3d – "Mix"	-4,7	-6,1	-8,4	-13,1

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (-) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd.

Een verandering in de waardering van een QALY heeft invloed op de kwaliteit van leven van arbeidsgehandicapten en daardoor ook op de totale maatschappelijke kosten en baten. Zoals Tabel 5.1 laat zien, verandert de uitkomst van de analyse kwalitatief weinig indien de onder- en bovengrens voor de waarde van een QALY verder uit elkaar liggen. Hoe hoger de waarde van een QALY, hoe groter het verlies in kwaliteit van leven van een niet-werkende arbeidsgehandicapte. Scenario's 3a en 3d zijn in alle gevallen de meest gunstige scenario's. Het belangrijkste verschil is dat, indien een lage waarde voor een QALY wordt aangenomen het liquidatie-scenario relatief gunstig is. Aan de andere kant is liquidatie juist erg ongunstig als een hoge waarde wordt aangenomen voor een QALY.

Effect werk op kwaliteit van leven

In de analyses is aangenomen dat het hebben van werk, de kwaliteit van leven met 6 procentpunt verbetert. Dit getal is gebaseerd op literatuur. Hierbij is uitgegaan van het verschil tussen een arbeidsgehandicapte met een reguliere baan en een arbeidsgehandicapte die niet werkt of een dagbesteding heeft. Wanneer echter wordt gekeken naar iemand die werkt in een beschutte werkplek ten opzichte van iemand die niet werkt of dagbesteding heeft, is het verschil in kwaliteit van leven 4 procentpunt. De gevolgen voor de uitkomst van de MKBA staan in Tabel 5.2.

Tabel 5.2 Uitkomsten MKBA bij een verschil in kwaliteit van leven van 4 procentpunt en 6 procentpunt

	4 procentpunt, QALY waarde van € 50.000	6 procentpunt, QALY waarde van € 50.000	4 procentpunt, QALY waarde van € 100.000	6 procentpunt, QALY waarde van € 100.000
Scenario 1 – "Liquidatie"	-14,5	-27,8	-40,0	-66,4
Scenario 2 – "Uitbloei"	-21,0	-23,3	-25,4	-30,0
Scenario 3a – "LKS"	-4,3	-5,1	-5,9	-7,5
Scenario 3b – "Nieuw Beschut"	-24,6	-26,0	-27,4	-30,3
Scenario 3c – "Trajecten"	-17,5	-19,8	-21,9	-26,5
Scenario 3d – "Mix"	-5,3	-6,1	-6,8	-8,4

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Toelichting: Weergegeven zijn kosten (–) en baten (+) in euro's, cumulatief over de periode 2016-2020, ten opzichte van het nulscenario en per jaar gediscoteerd

De uitkomsten zijn intuïtief. In alle scenario's zijn minder arbeidsgehandicapten aan het werk vergeleken met het nulscenario. Hoe kleiner het effect van werk op de kwaliteit van leven, hoe lager de kosten voor de doelgroep ten opzichte van het nulscenario. Tabel 5.2 laat dan ook zien dat de kosten voor alle scenario's lager zijn dan in de uitgangssituatie, waarin een effect van werk op kwaliteit van leven van 6 procentpunt is aangenomen. Het "liquidatie"-scenario wordt relatief aantrekkelijker, met name in het geval van een QALY-waarde van € 50.000. Het "LKS"- en "Mix"-scenario blijven het meest gunstigst.

Literatuur

- Beyer, S., Brown, T., Akandi, R., & Rapley, M. (2010). A comparison of quality of life outcomes for people with intellectual disabilities in supported employment, day services and employment enterprises. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 23(3), 290-295.
- Blick, R. N., Litz, K. S., Thornhill, M. G., & Goreczny, A. J. (2016). Do inclusive work environments matter? Effects of community-integrated employment on quality of life for individuals with intellectual disabilities. *Research in developmental disabilities*, 53, 358-366.
- Bond, G. R., Resnick, S. G., Drake, R. E., Xie, H., McHugo, G. J., & Bebout, R. R. (2001). Does competitive employment improve nonvocational outcomes for people with severe mental illness?. *Journal of consulting and clinical psychology*, 69(3), 489.
- Claes, C., Van Hove, G., Vandeveld, S., van Loon, J., & Schalock, R. (2012). The influence of supports strategies, environmental factors, and client characteristics on quality of life-related personal outcomes. *Research in developmental disabilities*, 33(1), 96-103.
- Eggleton, I., Robertson, S., Ryan, J., & Kober, R. (1999). The impact of employment on the quality of life of people with an intellectual disability. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 13(2), 95-107.
- Engelen, M., Van Santen, P., Van Oploo, M. (2012). *Wsw-statistiek 2012*.
- García-Villamizar, D., Wehman, P., & Navarro, M. D. (2002). Changes in the quality of autistic people's life that work in supported and sheltered employment. A 5-year follow-up study. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 17(4), 309-312.
- Groot, I., de Hoop, T., Houkes, A., & Sikkel, D. (2007). *De kosten van criminaliteit. SEO-rapport nr. 971, SEO Economisch Onderzoek, Amsterdam*.
- Kober, R., & Eggleton, I. R. (2005). The effect of different types of employment on quality of life. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(10), 756-760.
- Koopmans, C.C., Heyma, A., Hof, B., Imandt, M., Kok, L., & Pomp, M. (2016). *Werkwijzer voor kosten-batenanalyse in het sociale domein. SEO-rapport nr. 2016-11A, SEO Economisch Onderzoek, Amsterdam*.
- Kraemer, B. R., McIntyre, L. L., & Blacher, J. (2003). Quality of life for young adults with mental retardation during transition. *Mental retardation*, 41(4), 250-262.
- Madern, T., & van der Schors, A. (2012). *Kans op financiële problemen*.

- Nordt, Carlos, et al. "Predictors and course of vocational status, income, and quality of life in people with severe mental illness: A naturalistic study." *Social Science & Medicine* 65.7 (2007): 1420-1429.
- Pantar (2016). Pantar toekomstscenario's. Diemen: Pantar.
- Romijn, G., Renes, G. (2013). Algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse. Den Haag: CPB/PBL
- Rüesch, P., Graf, J., Meyer, P. C., Rössler, W., & Hell, D. (2004). Occupation, social support and quality of life in persons with schizophrenic or affective disorders. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 39(9), 686-694.
- Van Geuns, R., Jungmann, N., Kruis, G., Calkoen, P., & Anderson, M. (2011). Schuldhelpverlening loont!
- Verbruggen, J., Blokland, A.A.J., van der Geest, V.R.(2012). Effects of employment and unemployment on serious offending in a high-risk sample of men and women from ages 18 to 32 in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, 52(5), 845-869.
- Verdugo, M. A., Jordán de Urrías, F. B., Jenaro, C., Caballo, C., & Crespo, M. (2006). Quality of life of workers with an intellectual disability in supported employment. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 19(4), 309-316.
- Werkgroep discontovoet (2015). Rapport werkgroep discontovoet 2015.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/11/13/rapport-werkgroep-discontovoet-2015-bijlage>

Bijlage A Parameters en aannames

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de parameters die gebruikt zijn in de analyse.

Tabel A.1 Parameters gebruikt in de analyse

Parameter	Waarde	Bron
Loonbelastingtarief Pantar	20%	Koopmans et al. (2016), Werkwijzer MKBA Sociale Domein
Percentage productie Pantar voor gemeente	43%	Pantar
Percentage productie Pantar voor private partijen	57%	Pantar
Discontovoet	3%	Werkgroep discontovoet (2015).
Percentage werkloze arbeidsgehandicapten dat een uitkering van de gemeente ontvangt	54%	Panteia Wsw-statistiek 2012
Percentage werkloze arbeidsgehandicapten dat een uitkering van het UWV ontvangt	23%	Panteia Wsw-statistiek 2012
Bijstandsuitkering per jaar, nettobedrag	€ 12.530	Koopmans et al. (2016), Werkwijzer MKBA Sociale Domein, kengetallen
ZW-, Wajong-, WIA-uitkering per jaar, brutobedrag	€ 13.295	Koopmans et al. (2016), Werkwijzer MKBA Sociale Domein, kengetallen

Daarnaast zijn de volgende aannames gemaakt.

- Arbeidsgehandicapten die niet door Pantar (of een andere partij) begeleid worden vinden geen werk. Dit betekent voor de analyse dat arbeidsgehandicapten die niet onder contract staan bij Pantar, geen werk zullen hebben.
- De arbeidsmarkt voor ongesubsidieerd werk is in evenwicht. Het stichtingspersoneel van Pantar dat haar werk verliest, zal elders emplooi vinden.
- Het bedrijfsresultaat van Pantar moet € 0 (of positief) zijn. Dit betekent voor de analyse dat de gemeente Amsterdam het negatief subsidiesaldo van Pantar aanvult. Daarnaast is aangenomen dat het operationeel resultaat van Pantar ten gunste of ten laste van de gemeente komt
- De uitstroom van arbeidsgehandicapten is gelijk aan de instroom. Het aantal arbeidsgehandicapten op de arbeidsmarkt is daarmee constant in de periode 2015-2020.
- Incidentele kosten en baten zijn in de analyses niet meegenomen.
- Een FTE en een SE verhoudt zich voor Wsw'ers onder contract bij Pantar in een verhouding 1:1.

